

Svjedok nehotice otkrio da je u logoru bilo mlijeka i izazvao oštре reakcije udbaša u sudnici

Zatočenik Drago Pocem popravljao je radio-aparate pa je naumio napraviti jedan i za zatočenike. Potkradao je dijelove iz pokvarenih uređaja, a nekoliko dijelova što su mu nedostajali htio je nabaviti izvan logora. Stoga je po Primorcu poslao pismo u Osijek zatočenici Mariji Amulić koja je puštena ranije. Kao pravi začin ovome sudskom trileru, koji se u dosjeu Udbe prostire na više od 200 stranica, Pocem je prijateljici napisao tajnu poruku. Prema ranijem dogovoru, poruku je napisao mlijekom, a kolegica je trebala prijeti pglemom preko lista i pročitati je.

Kad je to rekao na sudu, u publici se digla velika galama. Inače su tijekom saslušanja svjedoka pojedinci dobacivali prijeteće i uvredljive poruke svjedocima i odvjetnicima. No kad je Pocem spomenuo poruku napisanu mlijekom, dvorana je proključala: 'Zašto lažeš? Zašto braniš ustašu! Odakle mlijeko u logoru?!' Udbaši su zabilježili da je čak i odvjetnik Ivo Politeo, koji je dosta toga prošao, bio osupnut ozračjem u mostarskoj sudnici.

odvjetnika Slobodana Tambića, i sud je morao pozvati dio predloženih svjedoka.

Prema dokumentima koji se čuvaju u Hrvatskome državnom arhivu, Uprava državne bezbednosti (UDBA), pomno je nadzirala ovaj, kao i druge slične sudske procese. Presretali su i čitali pisma koja je Primorac slao obitelji, pratili sestru i njegine kontakte sa svjedocima i odvjetnicima. Ubacivali bi svoje agente među svjedoke koji su čekali na red za iskaz na sudu i prisluškivali o čemu razgovaraju.

Svjedoka Dragu Pocema iz Maloga Lošinja, koji je bio njihov kolega iz službe, mostarski su udbaši pozvali na saslušanje da im objasni zašto je svjedočio u korist Primorca. I zašto ga već ranije nije prijavio kad je znao da je ovaj bio ustaša u logoru. Neki od svjedoka optužbe tražili bi nakon ročišta da Udba povede postupak protiv pojedinih svjedoka obrane.

Iako je bilo neusporedivo više svjedoka koji su svjedočili u korist Primorca (a mnoge predložene sud nije ni pozvao), sudačko vijeće nakon prvoga suđenja proglašila ga je krivim i osudilo na smrt strijeljanjem. Vrhovni sud Bosne i Hercegovine ipak je poništio presudu i odredio novo suđenje.

Ono je bilo slično prvomu. Primorca je sada zastupao poznati odvjetnik Ivo Politeo, raniji branitelj Alojzija Stepinca, Slavka Kvaternika i Josipa Broza. U ovome suđenju neki su svjedoci optužbe odustajali od ranijih optužaba protiv Primorca.

Zatočenici su potvrđivali da im je optuženi Primorac davao cigarete. Jednom je u ustaškoj blagovaonici opomenuo drugoga ustašu koji je ošamario zatočenika kuhara jer mu nije pripremio odrezak na željeni način. 'Nije junaštvo biti grub prema ljudima koji su zatvoreni', prepričao je svjedok Primorče riječi.

Svjedok Franjo Gnidica prisjetio se kako ga je Primorac pratio u Zagreb k njemačkoj poslaniku Siegfriedu Kascheu. Onde je Gnidica poslaniku uzeo mjeru za nove čizme koje je naumio darovati Vjekoslav Luburić. Nakon toga otišli su u posjet šogorici Franje Gnidice gdje su ostali na ručku i kasnijim vlastom vratili se u logor. Preko izjava svjedoka otkriva se i unutarjni logorski život. Svjedoci su ondje uglavnom proveli po godinu-dvije, zaposleni na raznim radnim odjelima. Nekoliko svjedoka reklo je

da ne odgovara istini navod iz optužnice da se masovno umiralo od gladi. Drago Škrgević rekao je da im je Primorac izvana donosio i partizanske biltene i list „Naprijed“. Zatočenik Stjepan Seferagić radio je u računovodstvu logora i redovito Primorcu isplaćivao dnevnice za kurirska putovanja. Stažom najstarija logorašica, Štefica Kardum, koja je u Staroj Gradiški bila od 3. siječnja 1942. do 3. siječnja 1945., ocijenila je Antu Primorcu „dobrim i bezopasnim“. Za optužnicu je rekla da je „isključeno da bi on to počinio“. Na suđenju se saznao da je Ante Primorac jedini put na nekoga pucao – onda kad je pri kraju rata bio u partizanima.

Svejedno, ni nakon drugoga suđenja presuda nije bila dručka: smrt strijeljanjem. Ovaj put potvrdio ju je i Vrhovni sud BiH.

I komunist Gamulin branio je ustašu i rekao da ne zna za zločine u Jasenovačkom logoru

Među svjedocima obrane bio je i niz komunističkih aktivista i dužnosnika, ranijih zatočenika starogradiškoga logora. Među njima i Grgo Gamulin, poslijeratni profesor na Filozofskome fakultetu, povjesničar umjetnosti i likovni kritičar. Iako je odmah nakon rata cenzurirao dijelove knjige bivšeg zatočenika Milka Riffera koji su se previše razlikovali od propagandne slike događaja u logoru, na suđenju Primoru Gamulin je ipak govorio u prilog optuženika. Karakterističan je način na koji je to učinio. Prvo je rekao kako se zna da je u logoru bilo zločina, a potom je prešao na Antu Primorcu kojega je opisao slično kao i ostali: bio je kurir koji je zatočenicima pravio neke usluge. Dežurni je udbaš zapazio taj pristup: 'Gamulin o zločinima govori općenito i nejasno, a kad govori o ustaši Primoru jasan je i konkretn.'

Nakon ponovljene žalbe, Vrhovni sud FNRJ odrezao je Primorcu doživotni zatvor, koji je izdržavao u kaznionici u Zenici. S obzirom na stanje u komunističkim zatvorima toga vremena, pitanje je koliko je to bila blaža kazna.

Ustaška Nadzorna Služba - Zapovjedništvo logora u Staroj Gradiški	
Izvještaj o vladanju	
Ime i prezime	Marija Savinac
Vladanje obzirom na logorske propise	slabo
Poličko vladanje	slabo
Ocjena rada (ako je radio i gdje)	slabo
Zdravstveno stanje	dobro
Putna potvrda	
Br. U. Z. 955/43	Upravitelj 1.3 Zamjenodjelnik logora: Izb. nadzornik / osoblje: M. Koic
Don. 7.1.1943	Obr. br. 1.8
Ovaj izvještaj treba postati u roku od 3 dana po primjedu upita.	

Izvještaj o vladanju

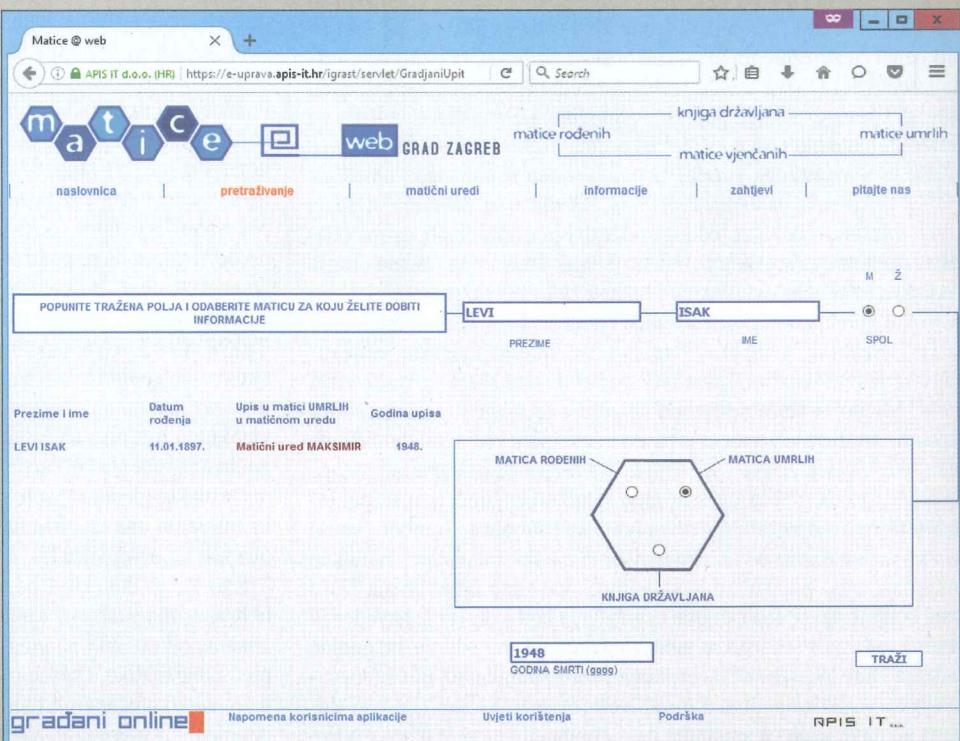
JASENOVAČKI LOV U MUTNOME

Tobožnje dječje žrtve Jasenovca umrle i do 50 godina nakon rata, a neke i danas žive

Čak niti notorni srpski pamflet ne navodi za neke da su stradali u Jasenovcu, ali očito nepoznati, odnosno nedostajući podatci ne predstavljaju problem pravovjernim projugoslavenskim antifama u Hrvatskoj da su stradali u tom logoru

Pišu: NIKOLA BANIĆ i M. KOIĆ

Već je mnogo pisano o jasenovačkom popisu koji na svojim mrežnim stranicama održava Javna ustanova Spomen-područje Jasenovac (JUSP) i za koji je uvjерljivo pokazano da predstavlja svojevrsnu masovnu prijevaru jer je poimenično navedeno preko tisuću lažnih žrtava. U prethodnoj članku na tu temu navedeni su mnogi primjeri osoba koje se nalaze na tom popisu, iako su preživjele. Drugi svjetski rat i umrle godinama i desetljećima kasnije. Do podataka o tim osobama došlo se pregledom javno dostupnih podataka te dodatnim istraživanjem i ispitivanjem na prikladnim mjestima i kod odgovarajućih osoba s potrebnim informacijama. Sličnu su metodologiju već rabili i neki drugi autori, primjerice, Tomislav Lipak pa se metodološki



Dokument koji pokazuje da je jasenovačka žrtva umrla 1948. godine

radi o narodski rečeno toploj vodi, a jedina su novina novi pronađeni podaci. Kako je prva lažna žrtva u prethodnom članku bila iz Starog Krivaje, u ovome bi članku zgodno bilo krenuti od susjednog sela. **Radovan** (u JUSP-u naveden kao Rade) Žigić, sin Save i Petre, rođen u Novoj Krivaji 1935. godine nije ubijen kao dijete 1942. godine u Jasenovcu, već je umro 1997. godine. Zanimljivo je da se u jasenovačkom popisu nalazi i Radmila Žigić. Na prvi pogled prema imenu oca, mjestu i godinama rođenja moglo bi se reći da su Rade i Radmila Žigić brat i sestra, ali osim činjenice da je Rade Žigić umro 1997. u nezavisnoj Hrvatskoj 'samo' 45 godina nakon navodne smrti u Jasenovcu problematično je i to da u napomenama kod Rade piše Rada što priliči ženskoj inačici imena Radmila. Na takvima su 'sitnicama' izgrađeni mitovi o preko 20.000 ubijene djece. **Miloš Tubić**, sin Đure i Draginje, rođen u Čapljanima 1914. godine, nije ubijen u Jasenovcu 1943. godine, već je proglašen mrtvom s 1956. kao godinom smrti. **Ivana Šandori** (u JUSP-u se kao prezime navode Šandor i Šandori), kći Viktora i Elze, rođena u Slavonskome Brodu 1910. godine nije ubijena u Jasenovcu 1941. godine, već je umrla 1962. godine. **Hugo Rechnicer** (u JUSP-u se kao prezime navodi Rechnicer i Rechnitzer), sin Alberta, rođen u Sarajevu 1913. godine nije ubijen 1942. godine u Jasenovcu, već je umro 1976. godine. U digitalnome arhivu Yad Vashem inače je samo jedan podatak o traženome Hugo Rechnitzeru i to iz velikosrpskog pamfleta 'Spisak žrtava rata'. **Đurđica** (u JUSP-u navedena kao Đurđa) Weis (u JUSP-u se kao prezimena navode Weis i Weiss), kći Aleksandra i Klotilde, rođena u Zagrebu 1906. godine nije umrla 1943. godine u Jasenovcu, već je umrla 1956. godine. Ime Đurđe Weiss ne nalazi se u digitalnom arhivu Yad Vashem. U napomenama mrežnoga jasenovačkog popisa kod nje je navedena alternativna godina smrti 1945., a trenutni podatak o godini smrti u digitalnom obrascu 1943. je prema podatcima iz 'antifašističkog' projekta Dotrščina iz 80-ih i nema oznaku zvjezdice za nepouzdano (*). Čini se da bi prema podatcima koje sadrži cijeli projekt trebao biti označen zvjezdicom nepouzdanosti. Kad je već razotkrivena lažna jasenovačka žrtva Đurđa Weiss, možemo spomenuti i još dvojicu Weissa s jasenovačkoga popisa. To su Đurica-Đura Weiss iz Rume u Srijemu, navodno rođen 1935.* ili prema napomenama 1930. i Đuro Weiss iz Slavonskoga Broda, navodno rođen nepouzdano određene 1908.* ili prema napomenama 1914. Obojica su navodno stradala 1942. u Jasenovcu. Ni za jednoga od te dvojice navedenih, osim podataka iz notornoga srpskog pamfleta 'Spisak žrtava rata', nema drugih podataka temeljenih na iskazu rođaka ili židovskih organizacija. Đuro Weiss je prema godini rođenja sličan jednom Đuri Weissu rođenome 1931. u Subotici, živio je u Somboru, na temelju podataka jedne organizacije preživjelih Židova iz Jugoslavije stradao je u Auschwitz 1944. Moglo bi se zaključiti da su združene snage jugoslavenskih i srpskih 'antifašista', sudeći prema podatcima u memoranduskome pamfletu 'Spisak žrtava rata' uspjele od te jedne žrtve kreirati petoru Đura, Đorda, Đerđa Weissa/Vajsu samo mijenjajući tj. manipulirajući podatcima o mjestu rođenja i boravku (Subotica, Sombor, Senta) te varijacijama imena oca Ernest i Erne pa čak i navodeći Erne kao ime majke. U 'Spisku' se navode dvije navodne žrtve imena Đuro Vajs kojih je navedeno isto ime oca Josip, a kod jednoga je navedena i godina rođenja 1912., što se samo za dvije godine razlikuje od godine rođenja Đure Weissa iz Slavonskoga Broda spomenutoj u napomenama jasenovačkoga popisa. Zanimljivo je da se u 'Spisku' niti kod jednoga od navedenih ne spominje da je stradao u Jasenovcu. Prema tim podatcima Đuro Weiss (1912.) stradao je u Osijeku u listopadu 1942., a drugi Đuro Weis kod kojega nije navedena godina rođenja navodno

je stradao u logoru 1945., a ne 1942. kako se navodi u mrežnom jasenovačkom popisu. Ime logora u tom slučaju nije navedeno. Znači čak niti notorni srpski pamflet ne navodi da su stradali u Jasenovcu, ali očito nepoznati odnosno nedostajući podaci ne predstavljaju problem pravovjernim projugoslavenskim antifama u Hrvatskoj.

Nije problem pronaći laži, treba samo htjeti

Pavao Lemić, sin Mate i Marije, rođen u Kvartama kod Perušića u Lici 1913. godine nije ubijen 1944. godine u Jasenovcu, već je umro 1964. godine. **Isak Levi**, sin Jude i Estere, rođen 1897. godine u Sarajevu, nije ubijen 1942. godine u Jasenovcu, već je umro 1948. godine u bolnici. Podatke o tome da je navedeni Isak Levi preživio rat, u svojim istraživanjima po hrvatskim arhivima našla je i Ester Gitman te ih je javno objavila. To znači da nije problem naći, već htjeti. U srpskome 'Spisku' navedena su dvojica imenom i prezimenom Isak Levi iz Sarajeva kojima se otac zove Juda i rođeni su jedan 1897. kao i lažna jasenovačka žrtva i drugi navodno samo dvije godine stariji rođen 1895. i obojica se nalaze na jasenovačkom popisu. Osim prilike da se ocrne Hrvati, drugi motiv bi mogao biti da se Isak Levi iz Beograda, sin Jude, rođen oko 1890. godine i ubijen u beogradskom logoru Topovske šupe, znači još jedna od žrtava iz srpskih logora smrti, diskretno prebac Hrvatima. **Vladimir Očić**, sin Franje i Brigitte, rođen u Krapini 1896. godine nije ubijen Jasenovcu 1942. godine, već je umro 1960. godine.

Ova podudaranja su bila jednostavna - u mrežnom jasenovačkom popisu i podatcima do kojih se došlo istraživanjem podudarali su se ime, prezime, ime oca, mjesto i godina rođenja. No kao što je već više puta pokazano, u mrežnom jasenovačkom popisu mnogo je pogrešnih podataka. Uzmimo primjer Stanislava Ilakovca, poznatoga farmaceuta rođenoga 1883. godine u Vinkovcima o kojem se na internetu može pronaći mnogo informacija, npr. u Hrvatskome bibliografskom leksikonu na adresi <http://hbl.lzmk.hr/clanak.aspx?id=8350>, ali i na brojnim drugim stranicama. On je najvjerojatnije stradao u Jasenovcu i na mrežnom jasenovačkom popisu ga i navode kao žrtvu, ali umjesto 1883. godine mu je kao godinu rođenja navedena 1884. i to bez ikakve napomene da se možda radi o 1883. Ako mrežni jasenovački popis nema točne podatke za poznate osobe, što ovdje zapravo i nije prvi put pokazano, kako onda očekivati da budu točni podaci za manje poznate osobe? Izgleda da se podaci na popisu baš i ne provjeravaju u žurbi za 'pronalaženjem' što većega broja jasenovačkih žrtava.

Osim što očito postoje osobe za koje su navedeni krivi podaci bez ikakve alternative u napomenama, kod mnogih su osoba, primjerice, alternative godine rođenja u napomenama ipak navedene. Zanimljivo je da razlike u tim godinama mogu biti poveće te u nekim slučajevima vjerojatno niti nisu slučajne. Ako se izdvoje sve osobe s navedenim godinama rođenja i njihovim alternativama navedenima u napomenama te ako se gledaju apsolutne razlike pri čemu se kod više alternativa uzima samo ona najbliža navedenoj godini rođenja, dobiva se razdoba kao na prvoj slici 1.

Kao što je donekle i očekivano, što je veća apsolutna razlika, to je broj osoba s takvom razlikom manji uz nekoliko iznimaka. Na razlikama od 10, 20 i 30 moguće je zapaziti nagle poraste u odnosu na prethodne razlike. Ovo se može jednostavno objasniti pretpostavkom da je netko slučajno ili namjerno pogrešno napisao samo znacenku desetica. Primjerice, ne zna se je li Đuha Alavuković iz Benkovca kraj Okučana, sin Gavre, rođen 1876. ili 1886. godine. Iako na slici nije vidljivo, postoje i razlike od 50 i 100 godina. Tako se ne zna je li Isak

Romanu iz Sarajeva, sin Avrama, rođen 1856. ili 1936. godine, a za Deboru Katan iz Splita, kći Salomona, nije sigurno je li rođena 1832. ili 1932. godine. Stoljetna pogreška kao u slučaju Debore Katan mogla bi se opravdati zatiskom, ali radi se o nebrizi, nemaru i nesposobnosti, a 'pogreška' kod Isaka Romana posljedica je nekritičkoga preuzimanja podataka iz komunističkih i srpskih pamfleta. U srpskome 'Spisku' nalaze se dvojica Isaka Romana, otac Avram, rođeni 1856. i 1936. za koje nema potvrde u digitalnom arhivu Yad Vashem u skazima rodbine ili židovskih organizacija. Ovo su samo primjeri za sumnje koje su navedene u popisu, a na temelju primjera Stanislava Ilakovca pravo je pitanje koliko je zapravo još podataka o godinama rođenja pogrešno zapisano bez alternativa u napomenama. Kod traženja podudaranja zbog tako lošega stanja i opće pomutnje oko godina rođenja ne samo da se može, nego se i mora uzeti u obzir da godine rođenja navedene na mrežnom jasenovačkom popisu i godine rođenja pronađene istraživanjem u različitim izvorima mogu itekako varirati.

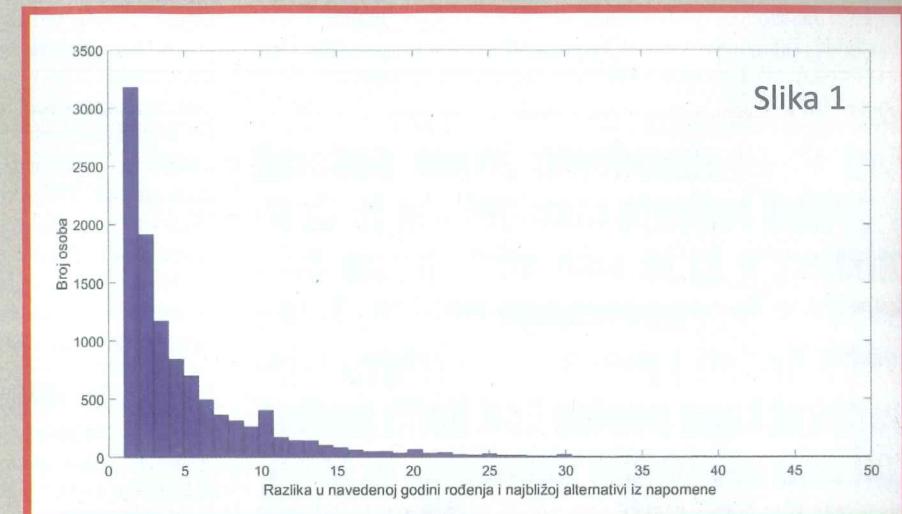
Manipulacije s godinom rođenja

Da nešto nije u redu s godinama rođenja navodnih žrtava iz jasenovačkoga popisa, vidi se iz histograma na drugoj slici na kojem su vidljive anomalije u vidu nagloga skoka broja godina rođenja žrtava. Te su anomalije podudarne s 'okruglim' godinama tj. početcima desetljeća i stoljeća. Maksimalna anomalija podudarna je s 1900. godinom, a na temelju navedenih podataka može se zaključiti da se radi o otklonu od trenda podataka za oko 150 posto. Dio navedenih anomalija dolazi u parovima uvijek unutar odstupanja od 2 godine. (npr. 1880./1882.). Najizgledniji uzroci takvih anomalija mogu biti manipulacije podataka žrtava, a razlozi mogu biti kreiranje papirnatih žrtava te izmišljanje podataka koji nedostaju ili su nepouzданi. Može se uočiti i jedno grupiranje anomalija koje odudara od principa 'decenijskih' odstupanja, a pojavljuje se između 1922. i 1928. Pretpostavka je da bi se kod te skupine anomalija moglo raditi o posljedicama umjetnoga povećanja broja djece žrtava. Broj podataka u anomalijama je oko 9500 što znači da je najmanje kod tolikoga broja žrtava s jasenovačkoga popisa podatak o godini rođenja tako manipuliran ili izmišljen, a to je više od 11 posto svih žrtava s jasenovačkoga popisa. Tome treba dodati i preko 5300 žrtava s jasenovačkoga popisa kod kojih godina rođenja uopće nije navedena, uz napomenu da kod gotovo 2600 tih navodnih žrtava nisu navedeni ime ili prezime, a kod nekih niti jed-

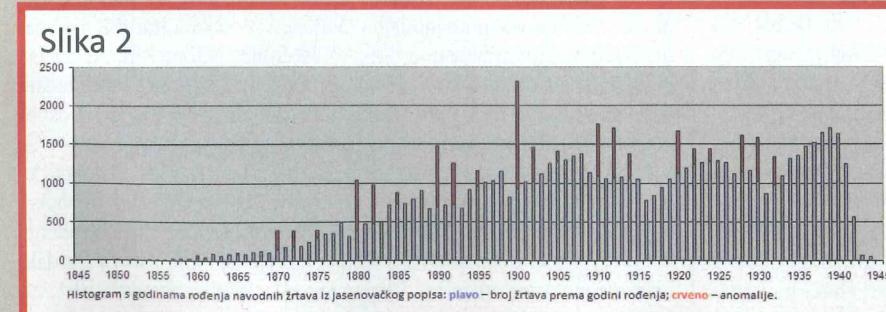
no od toga. To znači da su kod 18 posto tj. kod gotovo petine svih navodnih žrtava iz Jasenovca podaci o godini rođenja manipulirani, izmišljeni ili uopće nisu navedeni (slika 2).

Nakon što je utvrđeno i objašnjeno kako godinama rođenja u mrežnom jasenovačkom popisu treba pristupati sa značajnom dozom opreza, ima smisla navesti primjere osoba za koje se istraživanjem može doći do nešto drukčijih podataka o godini rođenja dok su svi ostali podaci podudarni. Krenimo za početak s primjerima osoba kod kojih je apsolutna razlika u godini rođenja samo jedna godina. **Manda Borilović**, kći Josipa i Mandi, rođena u Bošnjacima 1926., odnosno 1925. godine nije ubijena u Staroj Gradiški 1943. godine, već je umrla 1996. godine. **Marija Kovačić**, kći Antuna i Terezije, rođena u Zagrebu 1916. odnosno 1915. godine nije ubijena u Jasenovcu 1944. godine, već je umrla 1983. godine. **Petar Pajić**, sin Milana i Ljubice, rođen u Jagrovcu 1932. odnosno 1933. godine nije ubijen u Staroj Gradiški 1942. godine, već je umro 2003. godine. **Bogdan Šalindrija**, sin Milana i Ljube, rođen 1929. odnosno 1930. godine u Mlaki nije ubijen u Staroj Gradiški 1942. godine, već je umro 2011. godine. **Momčilo Borović**, sin Nikole i Milice (JUSP ne navodi ime oca), rođen u Golubiću 1938. odnosno 1937. godine nije ubijen u Jasenovcu 1942. godine, već je umro 2011. godine. **Pane Jovandić**, sin Jove (JUSP ne navodi ime oca), rođen u Bjelanovcu 1885., odnosno 1886. godine, nije 'nestao' (po JUSP-u to znači smrt) u Staroj Gradiški 1942. godine, već je umro 1962. godine. **Stoja Jovandić**, kći Arana i Draginje (JUSP ne navodi ime oca), rođena u Bjelanovcu 1900. odnosno 1901. godine nije nestala u Staroj Gradiški, već je umrla 1979. godine. **Franjo Komušar**, sin Josipa i Jagice (JUSP ne navodi ime oca), rođen 1905. odnosno 1904. godine u Zagrebu nije ubijen u Jasenovcu 1944. godine, već je umro 1984. godine. **Stjepan Radenić**, sin Josipa i Bare (JUSP ne navodi ime oca), rođen u Zagrebu 1906. odnosno 1907. godine nije ubijen u Jasenovcu 1945. godine, već je umro 1959. godine. **Milka Rašić**, kći Stevana i Stanice (JUSP ne navodi ime oca), nije ubijena u Staroj Gradiški 1942. godine, već je umrla 2002. godine. **Lazar Dujić**, sin Ljube i Jelene, rođen u Klakaru Donjem 1929. odnosno 1928. godine nije

ime oca), rođen 1905. odnosno 1904. godine u Zagrebu nije ubijen u Jasenovcu 1944. godine, već je umro 1984. godine. **Stjepan Radenić**, sin Josipa i Bare (JUSP ne navodi ime oca), rođen u Zagrebu 1906. odnosno 1907. godine nije ubijen u Jasenovcu 1945. godine, već je umro 1959. godine. **Milka Rašić**, kći Stevana i Stanice (JUSP ne navodi ime oca), nije ubijena u Staroj Gradiški 1942. godine, već je umrla 2002. godine. **Lazar Dujić**, sin Ljube i Jelene, rođen u Klakaru Donjem 1929. odnosno 1928. godine nije



Slika 1



Slika 2

ubijen u Jasenovcu 1942. godine, već je umro 2009. godine. Stevo Đurđević, sin Ljube, rođen u Valpovu odnosno s druge strane Drave u obližnjemu Bolmanu 1930. odnosno 1929. (i u napomenama se

Kod 9500 navedenih žrtava podatak o godini rođenja manipuliran je ili izmišljen, a to je više od 11 posto svih žrtava s jasenovačkoga popisa. Tome treba dodati i preko 5300 žrtava s jasenovačkoga popisa kod kojih godina rođenja uopće nije navedena, uz napomenu da kod gotovo 2600 tih navodnih žrtava nisu navedeni ime ili prezime, a kod nekih niti jedno od toga. To znači da su kod 18 posto, gotovo petine svih navodnih žrtava iz Jasenovca podatci o godini rođenja manipulirani, izmišljeni ili uopće nisu navedeni

nudi taj podatak) nije ubijen u Jasenovcu 1942. godine, već je umro 1997. godine. Đuro Mišković, sin Jelene, rođen 1902. odnosno 1903. godine u Dalju istočno od Osijeka odnosno obližnjoj Dardi sjeverno od grada nije ubijen 1942. godine u Jasenovcu, već je umro 1972. godine. Za Iliju Miškovića navodno rođenoga 1923. godine, u mrežnom se jasenovačkome popisu ne navode ni ime oca ni mjesto rođenja, ali se tvrdi da je ubijen 1942. godine u Jasenovcu pri čemu su kao izvor podataka navedene Popisnice Anketnog odbora za utvrđivanje istine u Vojvodini (AOISV) iz 2008. godine. To znači da bi podatke o Iliju Miškoviću trebalo tražiti u Vojvodini i zaista, moguće je saznati da je rođen 1922. godine u Monoštoru, pretežno šokačkome naselju u Bačkoj (znači u Vojvodini), sin Drage, ali je umro tek 1951. godine.

To su bili samo neki primjeri osoba za koje se uspjelo pronaći neovisnu potvrdu o godini rođenja koja se od one navedene u mrežnom jasenovačkom popisu razlikuje za jedan. Nastavimo s primjerima osoba gdje je ta razlika jednaka dva. Zvonimir Bišćan, sin Ivana i Ane, rođen u Zagrebu 1925. odnosno 1923. godine nije ubijen u Jasenovcu 1945. godine, već je umro 1998. godine. Petar Dabić, sin Stevana i Ane, rođen u Komogovini 1906. odnosno 1904. godine nije ubijen 1942. godine u Jasenovcu, već je umro 1979. godine. Ljuba Ivičić, kći Mile i Marte, rođena u Popovcu 1913. odnosno 1911. godine (u ovome slučaju se ta alternativa navodi i u napomenama) nije ubijena u Jasenovcu 1942. godine, već je umrla 1949. godine. Aron Kabiljo, sin Jakoba i Beje, rođen u Sarajevu 1910. odnosno 1912. godine nije ubijen 1941. godine u Jasenovcu, već je umro 1985. godine. Kata Petrović, kći Ane (JUSP ne navodi ime oca), rođena 1902. odnosno 1904. godine u Valpovu nije ubijena 1942. godine u Jasenovcu, već je umrla 1970. godine. Mijat Salopek, sin Mike i

Dragice, rođen 1915. odnosno 1913. u Oštarijama nije ubijen 1941. godine u Jasenovcu, već je umro 2005. godine. Jovo Tatalović, sin Rade, rođen 1896. odnosno 1894. godine u Drežnici nije ubijen 1941. godine u Jasenovcu, već je umro 1983. godine. Bosiljka Bjelivuk, kći Stevana odnosno Stefana, rođena Jagrovcu 1913. odnosno 1915. godine nije ubijena u Staroj Gradiški 1942. godine, već je umrla 2001. godine. Milenko Rajlić, kći Pavla odnosno Pave i Pele, rođen 1918. odnosno 1920. godine u Malim Bastajima nije ubijen u Jasenovcu 1942. godine, već je umro 1990. godine. Jovan Romčević, sin Pavla i Evice, rođen u Stipanu 1926. odnosno 1928. godine nije ubijen u Jasenovcu 1941. godine, već je umro 1990. godine. Pela Grašar, kći Gliše i Milice (JUSP ne navodi ime oca), rođena u Gradišku 1908. odnosno 1910. godine nije ubijena u Staroj Gradiški 1942. godine, već je umrla 1977. godine. Ovdje treba naglasiti da su na mrežnom jasenovačkom popisu dani podaci za još jednu Pelu Grašar iz istoga sela rođenu 1916. godine, također bez navedenoga imena oca, a prema gore navedenim podatcima može se zaključiti i zašto. Stjepan Lisak, sin Andrije i Magdalene (JUSP ne navodi ime oca), rođen u Šagudovcu 1915., odnosno 1917., godine nije ubijen u Jasenovcu 1945. godine, već je umro 1992. godine. Milenko Jakšić, sin Nikole, rođen u Moravicomama (nekadašnje Komorske i Srpske Moravice) 1925. odnosno 1927. godine nije ubijen u Jasenovcu 1941. godine, već je umro 1993. godine. Iz godina rođenja navedenih osoba vidi se da se značajan dio njih zapravo odnosi na navodne dječje žrtve Jasenovca i iz toga se može zaključiti da je moguće da su neke od njih još i danas u vijek žive.

Da su neke navodne dječje žrtve Jasenovca lažne, priznaju i sami jasenovački kustosi. Primjerice, 17. listopada 2016. godine s popisa su uklonjeni Aleksa, Milan, Simo i Đorđe Bardak – svi rođeni u mjestu Klakar Donji i svi navodno ubijeni u Jasenovcu 1942. Međutim, na popisu su istovremeno dodani Lazar Stefanović, Miroslav Popović i Stjepan Curić. Ove slučajevi imaju smisla dodatno komentirati. Što se tiče uklonjenih Bardaka, kod trojice se navodilo ime oca Stjepan, a svi podaci o žrtvama bili su iz istoga izvora memorandumskog pamfleta s fantazmagorijom o Jasenovcu kao grobnici 19.432 djevojčice i dječaka. Neuvjernjivost tih podataka očito je vidljiva i autorima jasenovačkoga popisa, a vrijeme će pokazati jesu li ove lažne žrtve izbrisane za stalno ili samo privremeno iz taktičkih razloga ne bi li se pojavile nakon određenoga vremena pročišćene navodnim izjavama svjedoka očeviđaca 70 ili 100 godina nakon rata. Nije jasno zašto u ovome slučaju prema istim kriterijima također nisu izbrisani s popisa i Mara, Milica i Sekula Bardak – svi iz istoga memorandumskog izvora kao i izbrisani. U jasenovačkome popisu je još u vijek Časlava Bardak, beba prema navodima u napomenama ubijena 22.09.1942. kod koje se navodi ime oca Stjepan. Iste ili slične godine rođenja kao Časlava su Milica i Milja Bardak kojima se kao otac navodi Stevo, a prema napomena se može zaključiti da su Milica i Milja rođene iste godine i da je ime ne samo slično već potpuno isto – Milica – što piše u starijim inačicama podatka o ovoj navodnoj žrtvi. Kod „obje“ Milice/Milje u popisu piše da su također navodno ubijene 22. 9.1942. Dakle u ovome slučaju najvjerojatnije se radi o duplikiraju podatka uz kasnije izmjene osobnoga imena. Prema napomenama iz mrežnoga jasenovačkog popisa 22. 9.1942. ubijeno je još dvoje male djece prezimena Bardak, Ostojić i Petar, a u oba slučaja navodi se ime oca Stevo. Na jasenovačkome popisu nalaze se i sudeći prema imenima, godinama starosti i mjestu rođenja vjerojatni očevi ovih navodnih dječjih žrtava Stjepan i Stevo Bardak. Prema trenutnim podatcima Stjepan je rođen 1908., a Stevo 1910.*, što je označeno kao nepouzdani podatak od samih autora popisa, a u napo-

menama piše da je Stevo također rođen 1908., a „objica“ su ubijena baš istog dana 22. 9.1942. pa bi se moglo zaključiti da se ustvari radi o istoj osobi. Imena očeva su im različita, ali kod Stjepana je ime oca Đoko u tipično već na temelju brojnih prethodnih iskustava sumnjivom XXXO obliku. Znači, broj žrtava se ne uvećava samo tako da se na popis dodaju osobe koji tamo nisu uopće stradale, već se neke osobe jednostavno umnože jednostavnim i kozmetičkom promjenom nekih podataka. U nekim drugim slučajevima se osobe jednostavno kopiraju. Primjerice, zašto je Rajko Stanković, sin Bože, rođen 1914. godine u mjestu Hrge naveden dva puta s točno svim istim podatcima i točno svim istim nepouzdanim? On nije naravno jedini ‘klon’, već samo od mnogih takvih primjera.

Svatko može postati žrtva

No vratimo se na novododane žrtve. Otto Grün, nova žrtva na mrežnom jasenovačkom popisu, rođen je navodno 1919.*, dakle prema nepouzdanoj podatku, što priznaju i sami autori popisa. Iz napomena se vidi da se ova žrtva nalazi na diskreditiranome komunističkom popisu iz 1964. godine, a da su novi izvori „istraživanja“ Melite Švob i izjava svjedoka iz 2016. godine. U napomenama su navedene starije inačice godine rođenja 1920. i 1922. Zašto su promijenjene? U digitalnom arhivu Yad Vashem nalaze se dva zapisa o Ottu Grünu, rođenome 1922.

Manda Borilović nije ubijena u Staroj Gradiški 1943. godine, već je umrla 1996. godine. Marija Kovačić, kći Antuna i Terezije, nije ubijena u Jasenovcu 1944. godine, već je umrla 1983. godine. Petar Pajić nije ubijen u Staroj Gradiški 1942. godine, već je umro 2003. godine. Aron Kabiljo, sin Jakoba i Beje, rođen u Sarajevu 1910. odnosno 1912. godine nije ubijen 1941. godine u Jasenovcu, već je umro 1985. godine...

iz Brna/Brünna u Moravskoj/Češkoj, deportiran 1941. u geto Theresienstadt, zatim 1942. u Latviju, a u jednom zapisu piše da je stradao 1944. u Auschwitzu. Od navodne jasenovačke žrtve razlikuje se osim po mjestu rođenja i po imenu oca Alfred u odnosu na Aleksandar. Da tu ima više od slučajnosti, može se vidjeti i u slučaju drugoga Otto Grüna s jasenovačkoga popisa, rođenoga navodno 1900.* i ta je godina od autora popisa označena kao nepouzdana, a u napomenama piše stariji podatak da je rođen 1894. To je podatak iz već prije spomenutoga diskreditiranog komunističkog popisa iz 1964. na kojem se temelje podaci o tri četvrtine svih žrtava s jasenovačkoga popisa. Međutim, u komunističkom popisu iz 1964. godine i u srpskome pamfletu iz 1992. godine nalazi se podatak o Ottu Grünu rođenom 1900., ostali podatci su isti. Trenutačni Otto Grün s jasenovačkoga popisa, rođen 1894./1900., a kao i u prethodnom slučaju ti se diskreditirani podaci iz komunistič-

kih i velikosrpskih izvora polako pokušavaju zamijeniti istima ili malo promijenjenima iz drugih izvora ne bi li se dobio privid znanstvene prihvatljivosti I autentičnosti. U digitalnom arhivu Yad Vashem nalazi se Otto Grün rođen 1892. iz Praga u Češkoj, također deportiran u geto Theresienstadt, a kasnije u Minsk u današnjoj Bjelorusiji. Brojni su slučajevi ovakvih „blizanci“ iz drugih logora s onima iz Jasenovca. Paradoksalno je da u Yad Vashemu postoje podaci o barem jednome, a možda i o dvojici Otti Grünu za koje postoje uverljiviji podatci da su možda stradali u Jasenovcu, ali oni se na nalaze na popisu. Nova je žrtva s popisa Ema Grün prema nepouzdanome podatku rođena 1887.* ili prema napomenama 1893., iz Vinkovaca i to nije jedini nepouzdan podatak. Autori popisa nisu sigurni je li stradala u Staroj Gradiški ili Jasenovcu. Zanimljivo je da je u srpskome pamfletu „Spisku žrtava rata“ navedeno da je Ema Grün rođena 1893. godine. U Yad Vashem jedan je iskaz rođaka da je Ema stradala u Jasenovcu, ali nema navedene godine rođenja i imena oca pa se ne može sa sigurnošću reći da se radi o istoj osobi, ali to bi se moglo pretpostaviti prema imenu svjedoka. Međutim, taj je iskaz iz 1998. godine, nije iz prve ruke i upitno je koliko je kontaminiran pod utjecajem medijskih spinova. U Yad Vashemu još je jedna Ema Grün iz Bačke Palanke, stradala u Auschwitzu, ali izvor je srpski pamflet ‘Spisak’ kojem se ne može vjerovati, a to potvrđuje jedan podatak iz Yad Vashem prema kojemu je po podatcima nevjerojatno slična Ema Grün iz Praga deportirana u geto Theresienstadt, a stradala je u logoru Birkenau. Kao da je netko prepisivao podatke iz Terezinske knjige mrtvih i stvarao od njih žrtve iz Jugoslavije. Još jedna nova žrtva Egon Grün, rođen 1922.*, također nepouzdan podatak, ali zanimljivo da u napomenama ne piše alternativna godina rođenja. U Yad Vashemu podatak je prema kojemu je Egon Grün star 18 godina stradao u Jasenovcu 1941., zapis je prema iskazu iz 1998. od istoga već prije spomenutoga sekundarnog svjedoka. U jasenovačkome je popisu još jedan Egon Grün, rođen 1898. u Požegi, stradao navodno 1941.* godine. Nije jasno zašto je ta godina smrti označena kao nepouzdana kad se u napomenama tri puta navodi da je stradao 11.11.1941., datum na koji u nekim državama počinje fašnik. Isti podatak o Egonu Grünu iz Požegе nalazi se u komunističkom popisu iz 1964. i velikosrpskom ‘Spisku žrtava rata’, ali tamo se nalaze podaci o još jednom Egonu Grünu iz Zagreba, imena očeva i godine rođenja su potpun iste, ali zagrebački Egon Grün je prema tim podatcima stradao ne početkom već na kraju rata 1945. i to ne u Jasenovcu već u logoru čije se ime ne navodi. U Yad Vashemu u jednom zapisu u obrascu na francuskom bez navođenja izvora spominje se Egon Grün/Grün rođen 1898., otac Giacomo (Jakov) iz Slavonske Požege, živio je u Zagrebu, stradao je u ratu, ali ne navode se okolnosti i mjesto smrti. Takve sitnice ne smetaju autorima jasenovačkoga popisa. Po takvim kriterijima svatko može postati žrtva s jasenovačkoga popisa.

Kao što je opet pokazano, jasenovački je popis sastavljan izuzetno nemarno ili izuzetno zlobno i općenito je masovna prevara. Ako mislite da u vašoj blizini živi ili je živjela navodna žrtva Jasenovca, možete to samostalno provjeriti na stranicama mrežnoga jasenovačkog popisa dostupnima na adresi <http://jusp-jasenovac.hr/Default.aspx?sid=7618> ili možete podatke za provjeru poslati na adresu elektroničke pošte jasenovacki.popis@gmail.com i zamoliti za pomoć. Također, ako ste slučajno zainteresirani za istraživanje sudbine osoba s mrežnoga jasenovačkog popisa koje su navodno rođene u Vašem mjestu, slobodno se obratite da vam se pošalje popis tih osoba koje ćete možda prepoznati kao nekoga tko je zapravo preživio logor. Možda netko iz Vaše blizine tko ne čita ove članke zna više informacija. Istina je gotovo uvijek dostupna, samo se treba potruditi potražiti ju.

